

sentat. Altera vero consequentia ex dictis nota est. Aliud argumentum fieri potest, quia Deus habet illum cognoscendi modum ex vi suæ æternitatis per essentiam, quia ejus intellectio etiam est per essentiam æterna, quod non habet intellectio creata, eo ipso quod creata est. Denique nec Deus ipse posset illam immutabilitatem in suo actu habere, si posset denuo considerare, et actu intueri, quod antea non intelligebat actualiter, vel non actu intelligere, quod semel consideravit: quia vero ratione suæ immutabilitatis, quæ nunc videt, ab æterno intellexit, et quod semel vidit, semper, ac necessario actu intuetur, ideo omnia mutabilia immutabiliter intelligit. At vero Angelus non habet hanc excellentiam, sed nunc videt, quod antea non videbat, et e contrario nunc non considerat actu, quod antea considerabat, quia non potest simul omnia actu intelligere, ut infra videbimus, ergo non potest sine aliqua mutatione in actibus suis illam varietatem habere.

8. *Tertiæ responsionis tripartitæ.* — Tertio responderi potest, ex hac mutatione in angelica intellectione ad summum sequi distinctionem modalem, seu formalem inter substantiam Angeli et actum intelligendi ejus, quia illa distinctio ad hujusmodi mutationem sufficit, et major distinctio non est absque necessitate admittenda, cum ad perfectionem non pertineat. Adde, neque in omni actu intelligendi colligi ex sola mutatione distinctionem ex natura rei inter illum, et substantiam Angeli, quia licet in aliarum rerum consideratione actuali varietatem et mutationem patiatur, seipsum perpetuo immutabiliter intuetur, ergo saltem seipsum per seipsum intelligit, sine ulla entitate, vel modo suæ substantiæ super addito quia non superest via, qua inter talem actum et substantiam distinctionem colligamus. Denique si potentia intellectiva non distinguitur realiter, sed formaliter tantum a substantia Angeli, non est, cur actus ab utraque amplius distinguatur. Si vero potentia est res distincta licet consequenter fatendum sit, actum etiam realiter ab substantia distingui, cum non insit substantiæ, nisi media potentia, nihilominus ab ipsa potentia non oportet, ut plusquam modaliter distinguatur, quia non sunt tot entitates sine causa multiplicandæ.

9. *Tractatur prima pars prædictæ responsionis.* — Circa priorem aliqui censent, licet sit certum, intelligere Angeli non esse de essentia ejus, nec formaliter pertinere ad substantiam ejus, nihilominus satis esse, quod ab illo

distinguantur formaliter. Ita docet ex modernis Daniel Malonius, in 2, d. 3, disp. 5, sect. 2, et dicit alios ita sentire, quos non refert. Fundaturque quia certum putat, non posse intellectionem separatam ab Angelo existere. Contrarium vero sentit D. Thomas, 1 p., q. 54, art. 1, et ibi omnes Thomistæ. Et idem sentit Scotus, in 4, d. 1, q. 1, § *Secunda propositio*, ubi ex professo probat, intellectionem Angeli non esse substantiam, sed accidens quia *potest Angelus habere intellectionem aliam et aliam realiter*, in quo indicat, intellectiones in uno Angelo esse accidentia realiter inter se distincta, et consequenter etiam a substantia. Gregorius etiam in 2, d. 7, q. 2, art. 2, docet, intellectionem Angeli esse essentialiter distinctam a substantia, Marsilius vero, in 2, q. 7, art. 1, in secunda illius parte dicit, Angelum intelligere per intellectionem superadditam. Idem sentit Gabriel, in 2, d. 3, q. 1, art. 2, concl. 1, cum Ochamo, in 2, q. 14 et 15, et aperte supponunt Ægidius, Argentina et alii in 2, d. 3, nam licet expresse non declarent modum distinctionis, semper de intellectione loquuntur tanquam de re ab Angelo distincta. Eandemque sententiam probavi in dicta disp. 35 Metaphysicæ, sect. 4, n. 12, tum ex eo, quod intellectio est forma perfecta, et ideo habet suam propriam entitatem et non est modus tantum, tum etiam quia repræsentat formaliter rem intellectam, et ideo ab objecto et potentia nascitur: tum præterea quia intellectiones supernaturales, ut visio beata, fides, etc., sunt actus realiter distincti a substantia Angeli, nec aliter possunt convenienter intelligi, ut generaliter in materia de gratia probavimus. Denique quod contraria sententia in suo fundamento supponit, intellectionem non posse extra substantiam existere, si intelligatur de potestate naturali, verum est, sed illatio est nullius momenti, nam idem verum est de accidentibus panis, quæ sine substantia naturaliter esse non possunt, et nihilominus sunt entia distincta, ut mysterium Eucharistiæ comprobavit. Si autem antecedens illud de potentia absoluta Dei intelligatur, falsum est et principium petit.

10. *Tractatur secunda pars.* — Circa secundam partem Durandus, in 2, d. 3, quæst. 5, ad 1, cum de intellectionibus Angeli fateatur distingui realiter a substantia ejus, addit hanc limitationem, *quando intelligit rem aliam a se*, per quam indicat, intellectionem, qua se intelligit, non distingui ab ejus substantia, et fortasse fundatur, quia in sui cognitione non

potest recipere mutationem, sed necessario semper est sibi præsens, ut ibidem quæst. 8, docet. Verumtamen hæc sententia falsa est, ut in dicto loco Metaphysicæ, dixi, et bene docet Henricus, quodl. 15, quæst. 8, Marsilius, in 2, quæst. 7, art. 2, et ibi omnes, nam si Durandus opinatus est, Angelum intelligere se per suam substantiam formaliter et essentialiter, ita ut de essentia Angeli sit se intelligere in actu, improbabilis profecto, et absurda est ejus opinio, tum quia est contra omnes alios theologos, qui quoad hanc partem de actu intelligendi unanimiter docent, Angelum non cognoscere se per suam substantiam, tum etiam quia potest Deus conservare substantiam Angeli existentem, et se non actu intelligentem. Quis enim hoc negare audeat, cum nullam contradictionem implicet, tum denique quia in Angelo eadem est facultas, qua se, et alia, intelligit, ergo si intelligere alia a se in actu non est de essentia ejus, nec intelligere se, erit de ejus essentia. Denique intellectio, qua se Angelus intelligit, est actio vitalis, quæ ab ipso Angelo efficitur, ergo non potest esse formaliter et essentialiter ejus substantia, quam ipse non facit. Si vero Durandus intellexit, non esse tantam distinctionem realem in Angelo inter actum intelligendi se, et suam substantiam, quanta est inter eandem substantiam et actus, per quos alias res intelligit, sic non est tam absurda sententia, tamen etiam est sine fundamento, quia ratio intellectionis creatæ eadem est in utraque intellectione, et ideo tam intellectio sui habet propriam entitatem, existentiam et separabilitatem a substantia, quam intellectio quælibet alterius rei. Nec refert, quod fortasse intellectio sui sit magis necessaria et naturaliter immutabilis, quia hæc major connexio cum æquali distinctione reali esse potest, ut per se notum est.

11. *Tractatur tertia pars.* — In tertia parte illius responsionis petitur, an sicut distinguitur intelligere Angeli ab essentia, ita etiam ab intellectu ejus distinguatur. Ad quod breviter affirmando respondemus. Quod imprimis certum est, juxta opinionem dicentem, intellectum non distingui realiter a substantia Angeli, quia si substantia, et intellectus sunt una res (etiam si ponantur formaliter distincta) et intellectio est res distincta a substantia, necesse est, ut etiam sit res distincta ab intellectu, quis in rebus creatis non possunt aliqua duo esse idem realiter uni tertio, quin sint eadem realiter inter se. Si vero intellectus Angeli est res distincta ab ejus substantia, sic etiam est evi-

dens, intellectionem distingui realiter a substantia, cum inter substantiam, et actum potentia interveniat: et similiter est certum, actum intelligendi Angeli ab ejus intellectu esse distinctum ex natura rei, quia eadem potentia diversis actibus afficitur, et ab uno ad alium mutatur, et secundum actus illuminatur, aut elevatur ad superiorem ordinem cognoscendi, cum tamen potentia in se eadem omnino maneat. Et hinc etiam concluditur juxta argumentum factum, actum respectu talis potentiæ esse formam perfectam, et rem, seu qualitatem distinctam, et non tantum modum, ac proinde distinctionem inter illa duo esse vere realem duarum rerum mutuo separabilium de potentia saltem absoluta, et non tantum modalem.

12. *Corollarium ex proxime dictis consonum D. Thomæ. — Probatur. — Ad idem rationes D. Thomæ quales.* — Ex quibus infero, tam potentiam intellectivam, quam actum intelligendi esse res ab existentia Angeli distinctas. Sumitur ex D. Thoma, dicta q. 54, art. 2, quatenus in eo definit, intelligere Angeli ab ejus esse distingui, et ab omnibus communiter recipitur. Et in nostra sententia non indiget nova probatione, supra enim ostendimus, essentiam, seu substantiam Angeli non esse suum intelligere, sed esse res distinctas. Id autem de essentia, et substantia, ut est actualis entitas, intelligendum est, quia essentia in potentia non est principium actualis operationis, sed essentia actu existens, ergo intellectio Angeli est res distincta ab actuali entitate suæ essentia, seu substantiæ. At vero juxta sententiam, quam veram omnino existimamus, essentia actualis idem est cum existentia sua, qua formaliter, et intrinsece constituitur in esse actualis entitatis, ergo necesse est, ut intelligere Angeli æque a suo esse, seu existentia sua, ac a substantia, seu essentia realiter distinguatur. At vero D. Thomas, in dicta q. 54, art. 1, 2 et 3, aliis rationibus utitur ad probandam distinctionem intellectionis, et potentiæ intellectivæ Angeli ab illius esse, et essentia, quæ difficiliores sunt, et in eis explicandis, ac defendendis multum laborat Cajetanus, et copiosissime scribit. Et in scholis aliquando disputationem illam prolixè suscepimus, nunc autem utilius fore duximus ab illa abstinere, tum quia rationes illæ non sunt demonstrationes, et aliqua generalia principia supponunt, quæ alibi tractata sunt, et illa hic repetere operosum esset, et molestum, tum etiam quia rationes illæ ad summum probant, intelligere non esse formaliter de essentia Angeli, quod

fere extra controversiam est: distinctio autem modalis, vel realis clarius, et facilius suadetur rationibus a nobis factis, quæ pro materiæ capacitate sufficiunt, et qui illis non acquieverit, multo minus obscurissimis rationibus, quæ majores difficultates patiuntur, persuadebitur.

13. *Tertia conclusio, in Angelo datur unum tantum potentia cognoscitiva.*—Dico tertio. Potentia intellectiva, seu cognoscitiva in Angelo tantum est una. Hæc assertio est etiam communiter a theologis recepta, et in ea supponimus, omnem cognitionem Angeli esse spirituales, et immaterialem, quia, ut diximus, non habet cognitionem sensitivam, nec corpus, per quod tanquam per organum possit cognoscere, ergo omnis cognitio Angeli abstrahit a corpore, et spiritualis, seu immaterialis est, sed omnis cognitio spiritualis est intellectiva, ergo omnes actus cognoscendi cujuscumque Angeli sunt intellectiones, sed ad omnes intellectiones ejusdem personæ sufficit una potentia intellectiva, ergo in quolibet Angelo tantum est unus intellectus, seu una potentia intellectiva. Minor probatur primo ex nobis, seu nostra anima rationali: nam illa tantum habet unum intellectum ad omnes suos actus intelligendi eliciendos, ergo multo magis Angelo unus intellectus sufficit, quia est perfectior, et in perfectiori agente virtus magis unita, et universalior est. Secundo quia intellectus ex generali ratione sua est potentia, quæ ordinatur ad cognoscendum verum, ut verum est: verum autem cum ente convertitur, ergo intellectus ex se ad omnes ens, quatenus intelligibile est, extenditur; ergo unus intellectus sufficit in omni intelligente ad omne objectum intelligibile ab ipso, et consequenter ad omnem actum intelligendi, quem elicere potest. Propter quod dixit D. Thomas, dicta quæst. 54, art. 2, intelligere, ut sic, habere quamdam infinitatem, quia quantum est ex se, ad omnia entia, quatenus veri rationem habent, extenditur. Ergo Angelus per unam, et eandem potentiam est capax rerum omnium a se intelligibilium. Neque obstat, quod actus intelligendi in Angelo multiplicentur, ut diximus, quia potentia est universale principium actuum, et ita una potentia ad plures actus sufficit, qui possunt sub specialibus rationibus objectivis differre, licet in generali ratione objecti adæquati potentiæ convenient, ut latius de Anima dicemus.

14. *Objectio postulat an in Angelo sit duplex intellectus.* — *De intellectu possibili.* — *Probatur.* — Hic vero objici potest, quia in

nostra anima duplex est intellectus, agens, et possibilis, ergo etiam erit in Angelo, quia multiplicatio talium potentialium spiritualium ad perfectionem pertinet, quæ Angelo deesse non potest. Maxime cum necessitas specierum intelligibilium, propter quas efficiendas intellectus agens nostræ animæ tribuitur, etiam in Angelis locum habeat. Quæ objectio dubitationem postulat, quam D. Thomas, dicta q. 54, art. 4, tractat, an in Angelis sit intellectus agens, et possibilis, quam breviter expedimus, quia explicatis terminis, facillimam habet resolutionem, et si quid difficultatis continet, ex infra dicendis de speciebus Angelorum pendet. Primum ergo nomen intellectus possibilis, explicandum est. Potest enim significare illam potentiam intellectivam, quæ de se est in pura potentia ad omnes actus intelligendi, quos habere potest, et ad omnia principia talium actuum, quæ in se etiam recipere potest, sive sint species intelligibiles, sive habitus. Et in hac significatione solet intellectus, quo anima rationalis intelligit, possibilis appellari, ex Aristotele 3, de Anim., c. 4 et 5, ubi docet, intellectum nostrum in principio, quando creatur, esse tanquam tabulam rasam, in qua nihil est depictum. Tunc autem non dicitur possibilis eo modo, quo ens modum factum possibile dicitur, quia loquimur de intellectu jam creato, sed dicitur possibilis quoad fieri alia in esse intelligibili, seu intentionali, et sic dicit non tantum potentiam passivam absolute, sed ut includit privationem omnis actus, ratione cujus privationis dicitur esse in potentia, juxta modum loquendi Aristotelis, in 9 Metaphysicæ, text. 17. Sic ergo loquendo de intellectu possibili, intellectus Angeli non est possibilis simpliciter, quia ex natura sua habet nunquam esse in pura potentia passiva intellectuali, nec quoad actum primum, quia a principio habet concretas species intelligibiles, nec quoad actum secundum, quia semper aliquid intelligit, ut infra dicemus. Alio vero modo dici potest intellectus possibilis, omnis ille, quid est potentia passiva intellectualis, sive sit potentia ad actum, quem potest recipere, sive illum semper habeat, vel partim actu habeat, partim in potentia, et sic intellectus Angelorum possibilem vocant Alexander Alensis, Bonaventura, Scotus et alii infra allegandi, imo et D. Thomas 2, contr. Gent., c. 96, ration. 6. Ratio est, quia in prædicto sensu omnis intellectus creatus est possibilis, quia revera est potentia passiva, id est, receptiva actuum informantium ipsum, vel in actu pri-

mo, ut sunt species, vel in actu secundo, ut sunt actus intelligendi. Nam licet talis potentia sit semper suo actu conjuncta, nihilominus vere est passiva et receptiva, talis actus, sicut materia cæli est potentia passiva ad suam formam, licet illi semper conjuncta sit. Eo vel maxime quod Angelus non habet semper omnem actum suum, nec semper eundem: nam in actibus secundis recipit mutationem, et ab uno ad alium transit, et aliquas etiam species intelligibiles potest de novo accipere, vel infusas, vel acquisitas, ut infra videbimus.

15. *De intellectu agente.* — *In Angelis non datur intellectus agens.* — *Contraria sententia rejicitur.* — Secundo explicandum est nomen intellectus agentis. Nam secundum propriam impositionem significat quamdam spiritualem potentiam activam, quæ, ut talis est, solum est activa specierum intelligibilium in intellectu possibili carente illis. Et hoc modo ponitur a philosophis intellectus agens in anima rationali, per quem possit species intelligibiles a phantasmatis accipere, de quo an sit potentia realiter distincta ab intellectu possibili in anima nostra, res est controversa inter philosophos, quod suo loco tractabimus. Certum tamen apud omnes est, intellectum agentem sub hoc præciso conceptu sumptum non esse potentiam cognoscitivam, nec productivam actuum intelligendi, sed tantum specierum, quæ sint principia proxima talium actuum. Sic ergo sumpto intellectu agente non invenitur in Angelis, tum quia cum habeant concreatas species, non indigent intrinseca facultate productiva illarum, tum etiam quia non possunt abstrahere species a phantasmatis; cum sensu et phantasmata non habeant. Unde intellectus agens hoc modo sumptus, licet perfectionem aliquam afferat rationali animæ, tamen supponit imperfectionem repugnantem naturæ angelicæ, scilicet, esse actum corporis, et carere innatis speciebus, illasque per corpus acquirere, et ideo talis perfectio non est naturæ angelicæ consentanea. Contra hanc vero partem sentiunt Scotus, in 2, d. 3, q. ult. et ibi Richardus, art. 6, q. 2, ad 1, et Bassolus, q. 4, art. 3, et videtur idem sentire Alensis, infra citandus, Bonaventura vero, in 2, d. 3, 2 p. distinctionis, art. 2, q. 1, in prima parte corporis hanc sententiam maxime defendere videtur, et nihilominus in fine corporis ejus destruit fundamentum, quo sublato ruit opinio. Illi enim auctores supponunt, Angelum sumere species a rebus materialibus quod falsum est,

ut infra ostendemus, et ita nituntur falso fundamento. Dico autem a rebus materialibus, quia licet fortasse ab objectis spiritualibus posset Angelus species accipere, non indigeret intellectu agente, quia ipsum objectum actu intelligibile esset per se talium specierum effectivum, ut infra explicabo.

16. *Quo sensu admitti posset sententia nunc rejecta.*—At vero si nomine intellectus agentis significetur potentia illa, quæ est effectrix actuum intelligendi, sic intellectus angelicus vocari potest intellectus agens, quia cum sit potentia vitæ, revera est potentia activa sui actus. Quia vero illa vox non est in illa significatione usita, non est sine sufficienti explicatione ita loquendum. Sic autem sumptus intellectus agens, non est potentia distincta ab intellectu possibili in secunda acceptione superius declarat in n. 14, unde licet in his significationibus admittatur in Angelo intellectus agens et possibilis, non multiplicantur intellectus, seu potentiæ intellectivæ, sed una et eadem est activa, et respectiva, quia per actionem immanentem agit, et ita agit in seipsam, et agendo recipit, quia ex se educit, quod agit. Quod quidem ad completam rationem potentiæ vitalis perfectæ pertinet, et ideo omnibus potentiis tam cognoscentibus, quam vitaliter appetentibus id commune est. Atque in hoc sensu posset exponi Alensis, 2 p. q. 22, memb. 3, vocans intellectum Angeli agentem, valde autem dubito, an hæc fuerit mens ejus, non enim ita illum appellat, quia efficit ipsum actum intelligendi, quo cognoscit, sed quia educit potentiam intellectus possibilis in actum per acceptionem quamdam specierum, et ita videtur ponere in Angelo intellectum producentem species intelligibiles et sic agentem, quod non admittimus.

17. *Aliter inducit Albertus intellectum agentem in Angelis.* — *Confutatur.* — Alio tandem modo Albertus 3, de Anima, tr. 2, c. 18, et in summ., 2 p., tract. 4, q. 14, memb. 3, art. 1, ad 1, et de Quatuor coæquævis, l. 4, 1 p., q. 5, art. 11 et 12, tribuit intellectum agentem Angelis non ad producendas species, sed ad illuminandas species etiam concreatas et innatas. Sicut aliqui tribuunt nostro intellectui agenti illuminare prima principia. Hic tamen modus aut distinguit illuminationem specierum ab actu intelligendi per illas, aut eandem actionem intelligendi vocat illuminationem specierum: at priori modo frustra fingitur talis illuminatio, et specialis potentia ratione illius, posteriori autem modo sole nomine ponitur in

Angelo intellectus agens. Prior pars declaratur et probatur, quia si talis illuminatio est actio distincta ab actu intelligendi, erit praevia ad illum tanquam causa illius, et dispositio ad illum, talis autem actio frustra fingitur, et intelligi non potest. Quia si est specialis actio realis, necesse est, ut terminum realem habeat, maxime cum non sit actio immanens. Quid ergo est, quod per illam actionem sit? aut in quo recipitur? Neutrum certe explicari potest, quia nec in ipsa specie potest immediate recipi, cum illa non sit subiectum accidentis, neque in intellectu, quia in intellectu passivo nihil sit praeter actus, vel species, vel habitus. Item ille terminus nec esse potest aliqua nova qualitas, ut per se notum videtur, nec modus qualitatis praexistentis, scilicet, ipsius speciei intelligibilis, quia non est intensio, nec extensio, vel aliquid simile: nam quia ratione non potest Angelus in se efficere species intelligibiles, eadem non potest illas intendere, aut alio modo augere, vel mutare, sed solum potest eis ad intelligendum uti, nulla est ergo talis illuminatio. Sicut etiam in nobis intellectus agens nullam talem illuminationem habere potest circa prima principia, ut infra suo loco dicemus. Altera vero pars manifesta est, quia illuminatio illa non est aliud, quam cognitio objecti per speciem representati, haec autem actio non sit ab alia potentia, nisi ab intellectu passivo, seu a potentia intellectiva, quae ut efficiens talem actionem potest vocari intellectus agens, ut supra dixi. Unde per illam actionem non proprie illuminatur species, sed illuminatur objectum per illam representatum, quia illud per talem actum manifestatur et omne, quod manifestatur, lumine manifestatur. Ac denique propter talem illuminationem, non multiplicantur intellectus Angelo, quod hic praecipue intendimus.

CAPUT II.

QUOD SIT ADEQUATUM OBJECTUM INTELLECTUS ANGELICI, A QUO POTENTIA INTELLECTIVA ANGELI PROPRIAM SPECIEM SUMIT.

1. *Objectum adequatum intellectus angelici dari supponitur.* — In capite praecedenti fere tantum expeditimus quaestionem, an in Angelis sit intellectiva potentia, et solum in generali, ac veluti per quaedam transcendentalia praedicata naturam ejus exposuimus: nunc ergo ad tradendam distinctiorem illius notitiam, oportet naturam ejus magis in particulari ex-

ponere, et quia potentia solet ab objecto speciem sumere. Ideo ab illo initium sumimus. Solent autem Scriptores objectum hoc declarare, in particulari tractando de rebus singularis, quae sub Angeli cognitionem cadunt, prius tamen, quam ad illas descendamus, supponere oportet, intellectum angelicum aliquod habere objectum adequatum, quia omnis potentia objectum habet, in quo et unitatem aliquam, et adaequationem requirit: unitatem quidem, quia cum ipsa sit una, licet plura attingat, necesse est, ut sub aliqua una ratione illa respiciat, adaequationem vero, quia omnia, quae sub illa una ratione comprehenduntur, et non alia, per talem potentiam attingi poterunt, quia nec potentia ferri potest extra suum objectum, nec aliquid sub objecto contineri potest, in quod potentia ferri non possit. De hoc ergo objecto adequato intellectus angelici prius dicere necesse est, quia omnis potentia ab huiusmodi objecto sumit speciem, et differentiam, per quam ab aliis distinguatur.

2. *Prima difficultas quaestionis, quodnam sit praedictum objectum.* — Videri autem potest difficile adequatum objectum intellectui angelico designare. Quia vel illud est ens aliquod particulare, seu cum aliqua determinatione sumptum, vel est ens in communi, et abstractissime sumptum: neutrum autem dici posse videtur, ergo. Prior propositio per se patet, quia disjunctio adequata est, et per membra immediate, et contradictorie opposita sit. Minor autem quoad priorem partem probatur, quia sub quacumque determinatione ens sumatur, ullam extenditur intellectus angelicus: nam si ponatur esse ens creatum, non est adequatum, cum Angelus etiam Deum increatum ens cognoscat, et e contrario ens increatum non potest esse adequatum, quia neque in illud solum, neque primo et per se circa illud versatur. Item non est ens spirituale, quia etiam materialia Angelus intelligit et e converso. Neque est ens possibile, quia etiam cognoscit actualia, neque est solum ens in actu, quia etiam possible cognoscit, et sic de caeteris.

3. Altera jam pars probatur primo, quia si ens in communi esset adequatum objectum intellectus angelici, quidquid sub ente continetur, sub objecto adequato intellectus angelici comprehenderetur. Consequens est falsum, ergo. Major ex ipsa ratione adaequationis manifeste est, adequatam enim dicitur, quia nec excedit, neque exceditur. Minor autem probatur, quia multa sunt entia, quae Angelus non

potest cognoscere. Illa ergo comprehenduntur sub ente, et non sub objecto potentiae, quia si sub objecto potentiae continuerentur, possent per potentiam attingi, et cognosci. Antecedens probatur inductione: nam imprimis Deus ut in se est, seu Trinitas comprehenderetur sub adequato objecto angelici intellectus, et consequenter posset naturaliter videri, et attingi ab ipso, quod dici non potest. Item alias omnia entia possible, et creabilia caderent sub naturalem cognitionem Angeli, quia sub objecto illo comprehenduntur, et sic Angelus omnium entium possiblem speciem ex natura sua postulabit, quod credibile non est. Item gratia, et mysteria supernaturalia entia sunt, et tamen sub objecto angelici intellectus non cadunt, quia supra vires sunt intellectus angelici. Item cogitationes cordium videri non possunt ab Angelo. Ad haec, singularia materialia, et maxime futura contingentia sub vires intellectus angelici non cadunt, ergo multa sunt genera entium, quae sunt extra objectum angelici intellectus, ac proinde non potest ens constitui adequatum objectum talis potentiae.

4. *Secunda difficultas.* — *Non videri unum adequatum, ne una tantum species angelici intellectus absurde colligatur.* — Secunda difficultas principalis est, quia si objectum adequatum intellectus angelici esset ens abstracte sumptum, omnes intellectus Angelorum idem objectum adequatum haberent: consequens non videtur dici posse, quia alias omnes intellectus angelici ejusdem speciei essent, quia speciem sumunt ab objecto, ideoque ab eodem objecto eandem speciem sument. Consequens autem admitti potest, quia Angeli differunt specie, ut supra vidimus, ergo habent proprietates connaturales specie diversas, sed proprietates primae, et maxime propria uniuscujusque substantiae spiritualis est intellectus ejus, ergo, etc.

5. *Vera resolutio.* — Nihilominus ex dictis certum est, aliquod esse objectum adequatum angelici intellectus, ut ratio supra facta numer. 1, probat. Hoc autem objectum vel potest unum, et idem respectu omnium Angelorum assignari, vel unicuique proprium, et ab aliis diversum. Et utrumque secundum diversas rationes necessarium videtur. Cum enim omnes Angeli in una communi ratione substantiae intellectualis conveniant, necesse est, ut aliquod unum adequatum objectum intelligibile commune habeant: et cum in particularibus, et propriis intellectibus differant, consequenter etiam videtur necessarium, ut in propriis ob-

jectis adequatis aliquam diversitatem habeant, ut ratio ultimo loco facta, n. 4, persuadet. Ut ergo haec explicemus, advertere oportet, duobus modis posse objectum adequatum potentiae assignari, videlicet, aut in esse rei, seu secundum convenientiam realem, aut in esse objecti, seu in aliqua ratione formali, sub qua totum illud objectum attingitur. Quod aliis verbis solet hoc objectum in materiale, et formale distingui, seu in objectum formale, quod potentia attingit, et rationem formalem, sub qua illud attingit, quae distinctio generaliter traditur in Metaphysica, et in tractatu de Anima, et in praesenti est cum proportionem applicanda, et explicanda. Utroque enim modo adequatum objectum intellectui angelico assignandum est.

6. *Prima conclusio.* — *Objectum materiale est ens simpliciter, ut verum est.* — Dico ergo primo. Objectum adequatum intellectus angelici in esse rei, sed quod ab ipso attingitur est ens, simpliciter, et in tota sua latitudine sumptum, quatenus verum est. Haec assertio in omni intellectu creato etiam humano locum habet, ut infra suo loco dicemus. Et sumitur ex D. Thoma, quaest. 54, art. 2, dicente, intelligere habere pro objecto verum, quod convertitur cum ente, et ideo quantum est de se, extendere se ad omnia. Sumit enim intelligere pro adequata operatione intellectus: idem autem est objectum adequatum potentiae, quod est objectum operationis ejus, quia potentia non nisi media operatione objectum attingit. Idem expressus docet, quaest. 55, art. 1, et 1 p., quaest. 79, art. 7, et saepe aliis in locis. Probatur autem ratione facta, quia intellectus Angeli omnia entia cognoscere potest, ergo omnia continentur sub objecto adequato ejus, quia quidquid cognoscitur a potentia ad ejus objectum pertinet, cum nihil aliud sit actu objici, quam cognosci. Sed res omnes intelligibiles ab Angelo non habent inter se communem convenientiam realem, nisi in communi ratione entis, ergo ens hoc modo sumptum est objectum adequatum talis potentiae. Nam objectum adequatum debet omnia complecti, quae potentiae objici possunt. Consequentia et per se clara sunt, et obiter sunt satis probatae.

7. *Ac primum quoad ipsos Angelos respectu sui.* — Primum vero antecedens brevi inductione ostenditur: nam quilibet Angelus primo cognoscit se ipsum, ut omnes theologi pro comperto habent cum D. Thoma, dicta q. 56, art. 1. Quia unusquisque Angelus cum sit substantia spiritualis, est de se actu intelligibilis,